

SMÅFÖRETAGS BAROMETERN

Västernorrlands län

Juni 2018

Ett samarbete mellan:

företagarna

Swedbank och
Sparbankerna

Innehåll

Om Småföretagsbarometern	3
<i>Nettotal och konjunkturindikatorn</i>	3
Sammanfattning av konjunkturläget i Västernorrlands län.....	4
Det ekonomiska läget och näringslivet i Västernorrlands län.....	5
<i>Näringslivet i Västernorrlands län</i>	5
Småföretagsbarometern – Västernorrlands län	7
<i>Konjunkturindikatorn</i>	7
<i>Sysselsättning</i>	10
<i>Orderingång</i>	11
<i>Tackat nej till order</i>	12
<i>Omsättning</i>	13
<i>Lönsamhetsutvecklingen</i>	14
<i>Företagens prisförväntningar</i>	14
Expansionsutsikter och hinder för expansion	15
Slutsatser och policyförslag	18

Om Småföretagsbarometern

Småföretagsbarometern är i första hand en konjunkturenkät som redovisar hur Sveriges småföretag uppfattar det ekonomiska läget och deras förväntningar om utvecklingen de kommande 12 månaderna. Underlaget utgörs av intervjuer med företagare som har minst en och högst 49 anställda. Det är alltså företagarnas personliga uppfattning om konjunkturläget som kommer till uttryck i den redovisade indikatorn för konjunkturen.

Småföretagsbarometern är Sveriges största konjunkturundersökning inriktad speciellt på småföretagskonjunkturen och har genomförts sedan 1985. Undersökningen omfattar 4 000 företagare inom det privata näringslivet med 1-49 anställda. Urvalet motsvarar totalt över 473 000 privata företag fördelade över hela landet. Storleken på urvalet och antalet respondenter gör att svaren kan delas upp så att vi kan mäta skillnader i konjunkturuppfattning hos Sveriges småföretag i samtliga län.

Småföretagsbarometern produceras i samverkan mellan Företagarna, Sparbankernas Riksförbund och Swedbank. Vid genomförandet av intervjuerna har Novus medverkat. Det är vår förhoppning att Småföretagsbarometern på ett positivt sätt ska bidra till att öka kunskapen om och förståelsen för de små och växande företagens betydelse för den svenska ekonomin.

företagarna

Swedbank och
Sparbankerna

Nettotal och konjunkturindikatorn

För att underlätta snabba svar ställs frågorna så att de kan besvaras utan hjälp av bokföring och statistik.

- a) Ja/nej
- b) Större, oförändrad eller mindre

Småföretagsbarometerns konjunkturindikator arbetar med **nettotal** där svaren räknas om till procentandelar. Skillnaden mellan procentandelen positiva svar och procentandelen negativa svar benämns nettotal. Ett värde mindre än 0 betyder kontraktion, medan ett värde över 0 betyder expansion. Nettotalet visar alltså hur snabbt tillväxten förändras, snarare än en absolut nivå.

Sedan adderas nettotalet för *sysselsättning, orderingång och omsättning*. Summan av dessa nettotal bildar småföretagens **konjunkturindikator**.

Sammanfattning av konjunkturläget i Västernorrlands län

- **Småföretagskonjunkturen** i Västernorrland har avtagit sedan i fjol. I årets mätning har samtliga tre delfaktorer mattats av vilket resulterat i att länets konjunkturindikator minskat och att länet placerar sig under riksgenomsnittets konjunkturutveckling. Konjunkturrens utveckling det senaste året är ett betydligt sämre utfall än vad företagen i länet förväntade sig i fjolårets rapport. Förväntningarna på kommande 12 månader är en fortsatt avtagande konjunkturutveckling.
- **Sysselsättningstillväxten** i de västernorrländska företagen har under året fallit tillbaka och tillväxttakten har för tredje året i rad mattats av. Företagens förväntningar i sysselsättningsutvecklingen är en fortsatt avmattning under de kommande 12 månaderna.
- **Tillväxttakten för orderingången** i småföretagen i Västernorrlands län har minskat kraftigt sedan 2017 års undersökning. Orderingångens tillväxttakt i länet är lägre än riksgenomsnittet. Förväntningarna på utvecklingen i orderingången är en fortsatt avtagande tillväxttakt under de kommande 12 månaderna.
- **Omsättningstillväxten** i Västernorrlands län är i år lägre än i fjolårets rapport. Förväntningarna på omsättningstillväxten för de kommande 12 månader är låga och den förväntas mattas av.
- **Företagens lönsamhetstillväxt** nådde en historisk toppnotering i fjolårets rapport och företagen förväntade sig då att lönsamhetsutvecklingen skulle fortsätta på samma bana. Företagens förväntningar infriades dock inte, då lönsamhetstillväxten har mattats av under året. På ett års sikt förväntas lönsamhetstillväxten i Västernorrland återhämta sig och tillväxttakten öka.
- I Västernorrland anser 63 procent av företagen att de har **goda utsikter att expandera** på sikt, vilket är en lägre andel jämfört med fjolårets rapport. Samtidigt är det 8 av 10 företag som uppger att de vill växa.
- Det främsta **tillväxthindret** hos småföretagen i Västernorrlands län är bristen på lämplig arbetskraft. Även tuff konkurrens samt lagar och myndighetsregler är betydande hinder för företagens tillväxt.

Det ekonomiska läget och näringslivet i Västernorrlands län

Inledningen av 2018 präglas av en fortsatt god konjunkturutveckling för de svenska småföretagen med en fortsatt vilja att anställa och expandera. En bidragande faktor är konjunkturutvecklingen i omvärlden och i Europa vilket driver på den svenska exporten. Inte minst OECD-länderna har haft en stark tillväxt i industriproduktionen under det gångna året. För första gången på drygt tio år är dessutom hela Europa i en relativt stark tillväxt samtidigt. Flera av de östeuropeiska länderna visar mycket starka ökning av bruttonationalprodukten, BNP.

Den svenska exporten och konjunkturutvecklingen drivs också på av en svag krona. Samtidigt som den svaga kronan gynnar exportföretagen utmanas många importerande företag med fallande marginaler, i synnerhet inom detaljhandeln där möjligheterna att höja priserna ut mot konsument ofta är begränsade.

Näringslivets investeringar ökar också i takt med kapacitetsutnyttjandet. Den positiva bilden har återkommande bekräftats av en fortsatt optimism hos företagen, även om allt fler tecken tyder på att högt ställda förväntningar om konjunkturutvecklingen inte har införlivats. Allt fler företag upplever också att det är svårt att finna lämplig kompetens och bristen på arbetskraft är stor i en rad branscher. Trots detta har vi sett relativt begränsade löneökningarna och inflationen har inte stadigt nått upp till målnivån på 2 procent.

Svårigheter för växande företag att rekrytera och anställa är ett betydande tillväxthinder för småföretagen samtidigt som kostnaderna för att anställa är höga relativt våra konkurrentländer. Om kompetensförsörjningen, som det ser ut, fortsätter att dämpa företagets tillväxtmöjligheter så riskerar det leda till att konjunkturläget mattas av.¹

Förändrade amorteringsregler kombinerat med osäkerhet gällande ränteutvecklingen och bristen på lämplig arbetskraft i byggsektorn har också bidragit till att bostadsmarknaden har kylts av något, i synnerhet i storstadsregionerna. Att internationella investerare börjar bli bekymrade för den svenska bostadsmarknaden syns bland annat i värdet på kronan som har försvagats ordentligt den senaste tiden. Oro på bostadsmarknaden och en hastig inbromsning av bostadsbyggandet riskerar att få en negativ inverkan även på andra sektorer om investeringstakten hos företag och hushållen faller tillbaka.

Mycket tyder på att förväntningsbilden av konjunkturläget håller på att förändras.

Valåret 2018 riskerar att bli inledningen på en svagare konjunkturutveckling. Småföretagens vilja och möjligheter att expandera och anställa blir då än viktigare för att möta samhällsutmaningarna framöver. Oavsett konjunkturläge så är förutsägbara villkor som underlättar och stödjer företagande avgörande för företagets långsiktiga tillväxt.

Näringslivet i Västernorrlands län

Basen för näringslivet i Västernorrland är tillverkningsindustrin med relaterade verksamheter. Förhållandevis många företag har verksamhet i vad som traditionellt anses vara basnäringar, så som skogsindustrin, eller andra råvarubaserade näringsgrenar. I länet är byggindustri, detaljhandel och företagstjänster, liksom logistik- och transportsektorn viktiga för sysselsättningen i länet. De stora och mellanstora företagen är fortsatt väsentliga både

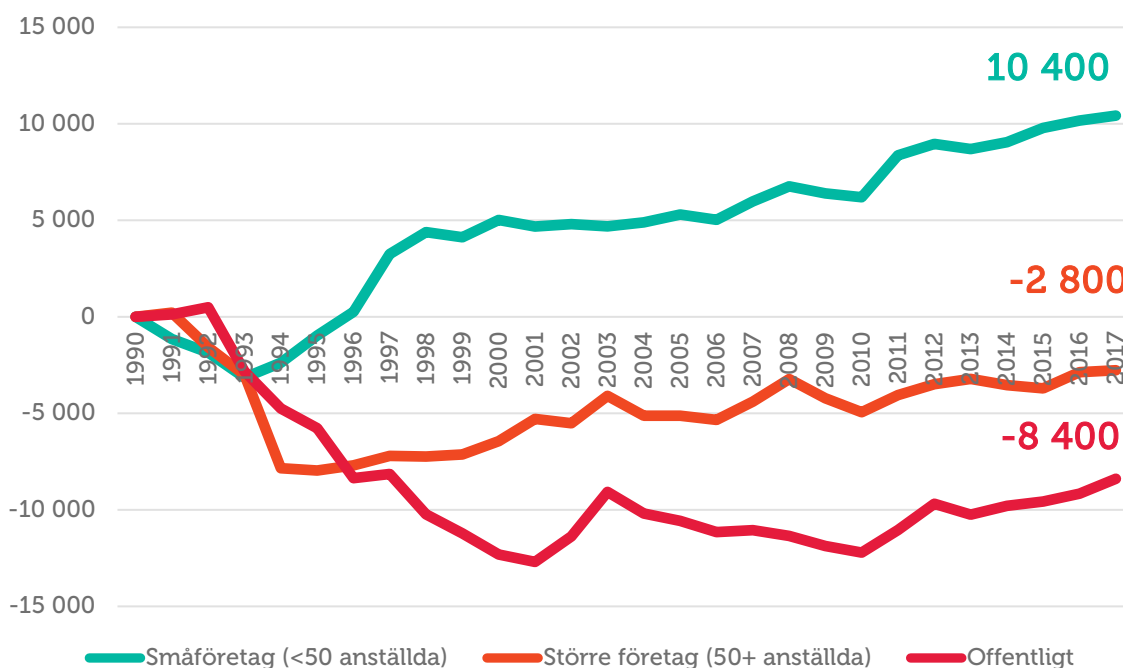
---

¹ Samtidigt som arbetslösheten har minskat så består tudelningen på arbetsmarknaden, inte minst arbetslöshetsgapet mellan inrikes och utrikes födda. Det tycks som att den svenska arbetsmarknadsmodellen är problematisk när det handlar om att skapa nya vägar in på arbetsmarknaden. Sverige har lägst andel låglönejobb i EU och den största skillnaden i sysselsättning mellan inrikes och utrikes födda enligt OECD. Se bl.a. OECD 2010.

som arbetsgivare och som beställare av tjänster och varor från småföretagen i länet. De mellanstora företagen bidrar också till ökad sysselsättning och tillväxt, samtidigt som denna typ av näringslivsstruktur blir relativt sårbar mot internationella och inhemska konjunktursvängningar. Västernorrland visar upp en god branschbredd jämfört med många andra län. En utveckling av fler branscher än de traditionellt starka behövs dock för att minska sårbarheten vid konjunktursvängningar. Det som behövs är bättre möjligheter för mindre företag att växa och expandera. Detta förutsätter en god infrastruktur liksom ett brett samarbete mellan näringsliv, kommuner och andra organisationer. Dialogen med och inom näringslivet är avgörande för att stärka näringslivets framtida förutsättningar.

Figur 1 visar att det är de mindre, växande företagen som står för sysselsättningstillväxten i Västernorrlands län. Även om antalet sysselsatta också har vuxit marginellt i den offentliga sektorn under det senaste året.

Figur 1 Tillväxt av jobb i Västernorrland län sedan 1990 (källa: SCB)²

² Arbetsställen utan anställda räknas som 1 jobb. Sektorn jordbruk, skogsbruk & fiske, samt juridiska former så som bostadsrättsföreningar, kommuner och dödsbon exkluderas

Småföretagsbarometern – Västernorrlands län

Konjunkturindikatorn

Konjunkturen beskriver den makroekonomiska utvecklingen, alltså det allmänna ekonomiska läget i en ekonomi. Framförallt omfattar begreppet arbetslöshet, inflation och tillväxt. När man talar om konjunktur brukar man tala om hög- eller lågkonjunktur beroende på konjunkturcykeln. En konjunkturcykel är vanligtvis mellan tre till åtta år.

Högkonjunktur är när näringslivet har fullt upp med att producera och leverera varor eller tjänster. Det betyder att arbetslösheten är låg och att investeringarna ökar.

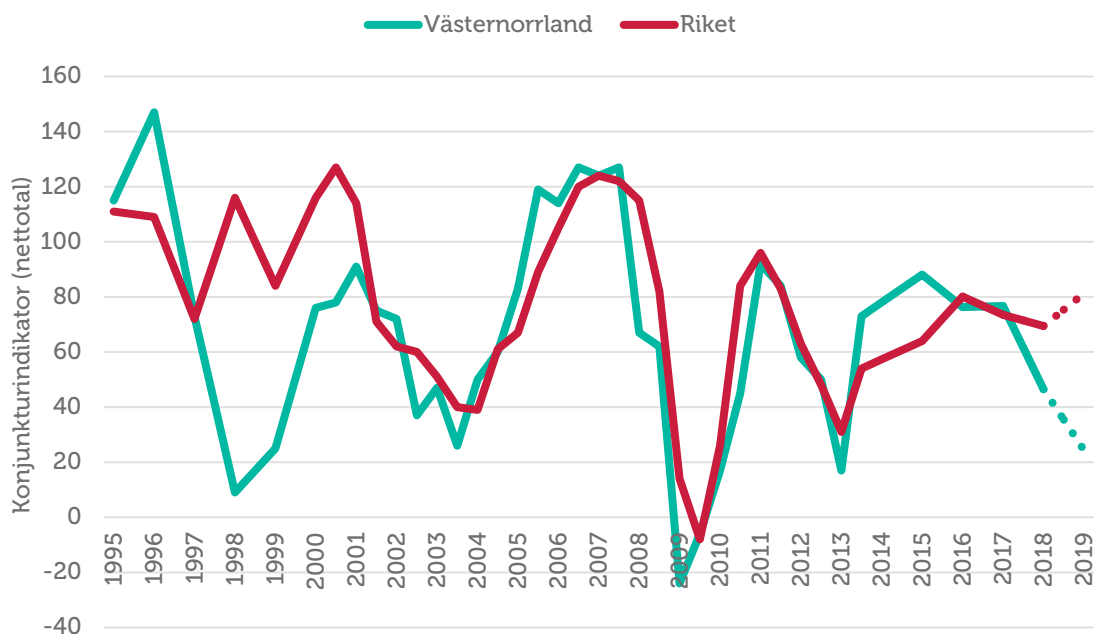
Lågkonjunktur är när efterfrågan på varor och tjänster är mindre än det som produceras. När företagen upplever minskad efterfrågan på varor eller tjänster, kan de tvingas dra ner på personal och avstå nyinvesteringar. Det betyder att arbetslösheten ökar och investeringar minskar.

I Småföretagsbarometern redovisar vi Västernorrlands läns utveckling vad gäller sysselsättning, orderingång och omsättning för att få en bild över konjunkturläget i länet. Genom att addera netttotalen för dessa tre faktorer får vi konjunkturindikatorn för småföretagen i länet.

Konjunkturindikatorn i Västernorrland har historiskt sett legat i linje med riksgenomsnittet och placerade sig senast i fjol något högre än för riket som helhet, då länets indikator var 77. I årets mätning har samtliga tre delfaktorer mattats av vilket resulterar i att länets konjunkturindikator avtar till ett sammanvägt netttotal på 47, jämfört med riksgenomsnittet på 69. Det sammanvägda nettotalet för länet är ett betydligt sämre utfall än vad företagen förväntade sig i fjolårets rapport.

Förväntningarna inför de kommande 12 månaderna är en fortsatt avtagande konjunkturutveckling. Se figur 2.

Figur 2 Sammanlagd konjunkturindikator; sysselsättning, ordergång och omsättning (netttotal) i Västernorrlands län och riket 1995-2018

Henrik Björklund, *Vd OCAB*

Hur ser du på att vara småföretagare i länet?

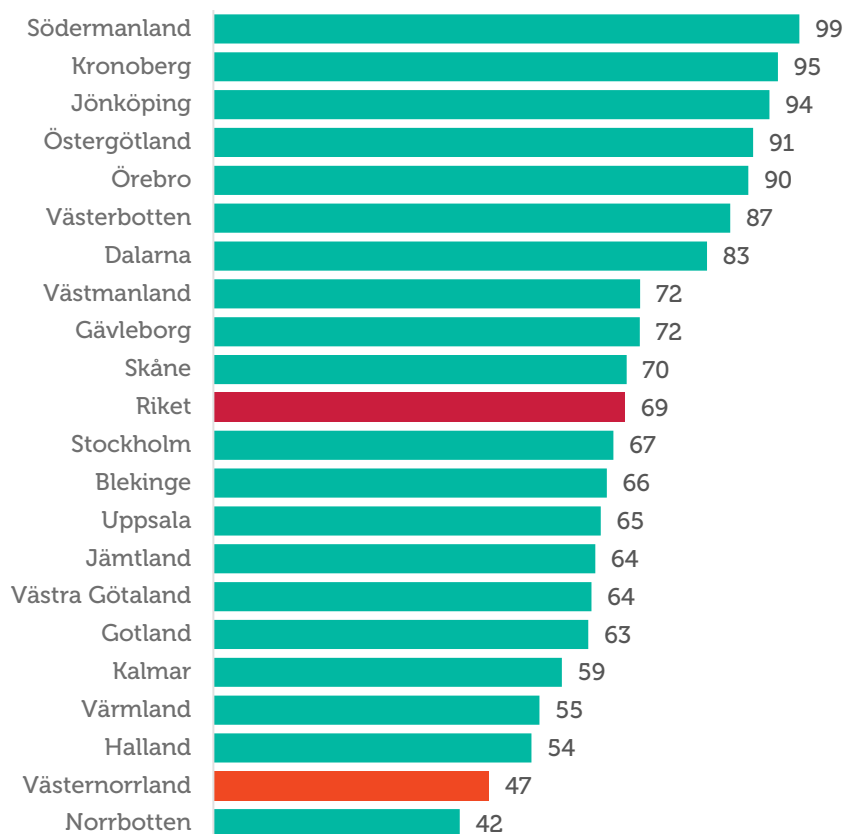
-Klimatet och inställningen har generellt blivit mer positivt till småföretagare under de senaste 10 åren, både från allmänhet och politiker. Sundsvall är en mycket bra stad att leva, arbeta och bo i. Har dessutom en fantastisk potential som jag tycker att vi inte utnyttjar politiskt och i kommunen vilket hämmar tillväxten upplever jag.

Hur har det senaste året sett ut och hur ser du på framtiden?

-För egen del har vi sedan 2013 ökat från 25 st anställda till 55 st och fördubblat omsättningen. Senaste året var mycket bra på alla sätt och vi ser att vi har fortsatta utvecklingsmöjligheter i vår verksamhet. Sundsvall och regionen kan fortfarande bli mycket tydligare i vilka organisationer som hanterar vilka frågor gällande företagande och tillväxt. Skulle skapa mer samhörighet. Kommunen behöver arbeta mycket mer långsiktigt med företagarna som finns för att så långt som möjligt förutse behoven, idag finns tex inte en enda industritomt att tillgå i kommunen runt de stora trafiklederna som nu byggs tex Sundsvalls bron, e4 och den nya E14. Det är ett dåligt nyttjande av potentialen som finns där.

Figur 3 Länsfördelning runt riksgenomsnittet av sammanlagd konjunkturindikator (netttotal) 2018

Joakim Sjösedt Regionchef Västernorrland, Jämtland-Härjedalen

Konjunktoren för småföretagare i Västernorrland har, precis som i majoriteten av övriga landet, avtagit sedan i fjol. Ser vi på de tre delfaktorer som vi mäter (sysselsättning, orderingång och omsättning) så har samtliga haft en avmattning vilket har gett ett betydligt sämre utfall än vad företagen förväntade sig i fjolårets rapport. Förväntningarna på kommande 12 månader är en fortsatt avtagande konjunkturutveckling.

Tittar vi på vilka tillväxthinder länets företag ser är det främst kompetensbristen tillsammans med tuff konkurrens som utgör hinder för tillväxt av länets företag. I Västernorrlands län uppger 23 % av företagen att svårigheten att hitta rätt arbetskraft är ett tillväxthinder. Småföretagens förutsättningar för tillväxt är viktiga för länets utveckling

Hela 63 % av länets företag ser att de har goda möjligheter att expandera vilket är en förbättring från fjolårets rapport. I Sverige skapas 4 av 5 jobb i de mindre företagen. Hela 8 av 10 företag vill växa, låt oss tillsammans arbeta för att lyckas med det!

Sysselsättning

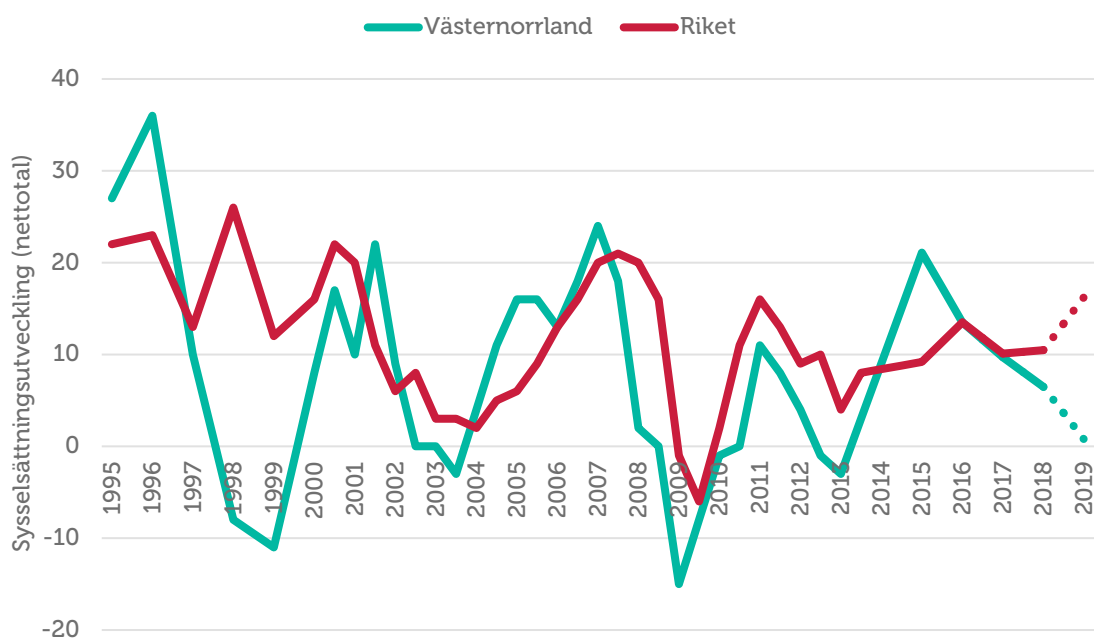
Sysselsättning mäter hur många som har jobb. Att vara i arbete kan vara som anställd, egen företagare eller att på annat sätt arbeta heltid eller deltid. Ett netttotal över noll betyder att andelen företag som ökat sysselsättningen är större än andelen företag som minskat sysselsättningen. Det innebär alltså att sysselsättningen totalt sett ökar i landets småföretag.

Sysselsättningstillväxten i de västernorrländska företagen har under året minskat. Från 2013 till 2015 såg Västernorrland en kraftig sysselsättningstillväxt, men tillväxttakten har för tredje året i rad mattats av. Även om sysselsättningstillväxten minskar är tillväxten fortsatt positiv - andelen företag som ökat antalet anställda under året som gått är fortsatt större än andelen företag som minskat sin personalstyrka.

I länet har 16 procent av företagen ökat antalet anställda medan 10 procent har minskat personalstyrkan, vilket ger ett netttotal på 6 jämfört med riksgenomsnittet som har ett oförändrat netttotal på 10 sedan i fjol. Utfallet blev en betydligt lägre tillväxttakt i sysselsättning än vad företagen förväntade sig i förra årets mätning, vilket sannolikt beror på att företagen haft svårt att hitta personal med den kompetens som efterfrågats.

Västernorrland har i årets mätning, jämfört med övriga län i landet, den största andelen företag som förväntar sig personalneddragningar. Företagens förväntningar i sysselsättningsutvecklingen blir därmed ett netttotal på 1 för de kommande 12 månaderna. Se figur 4.

Figur 4 Sysselsättningsutvecklingen (netttotal) i Västernorrlands län och riket 1995-2018

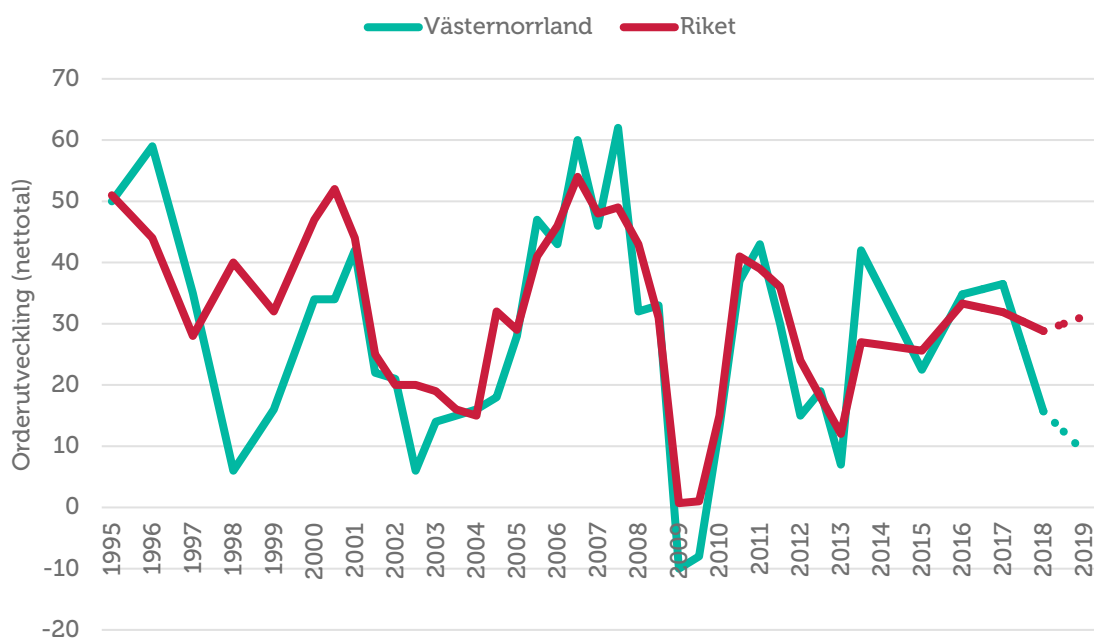
Orderingång

Med **orderingång** menas vanligtvis de beställningar som erhållits under en viss period. Eftersom själva antalet beställningar inte är särskilt informativt mäts orderingång som hur det totala värdet avseende orderingången, eller antal uppdrag, förändrats under tidsperioden.

Tillväxttakten för orderingången i småföretagen i Västernorrlands län har minskat kraftigt sedan 2017 års undersökning, även riksgenomsnittet har mattats av något. Sammantaget i länet är det 36 procent av småföretagen som uppger en ökad orderingång, medan 20 procent anger en vikande. Detta ger ett netttotal på 16 i årets undersökning jämfört med fjolårets netttotal 37. Riksgenomsnittet för orderutvecklingen är i årets mätning 29.

Förväntningarna på utvecklingen i orderingången är en fortsatt lägre tillväxttakt och nettotalet förväntas minska till 9 under de kommande 12 månaderna, jämfört med riksgenomsnittets förhöjda netttotal på 31. De låga förväntningarna i orderutvecklingen beror framför allt på att var femte företag i länet tror på en minskad orderingång för det kommande året. Denna andel är högst i Västernorrland jämfört med övriga län i landet.

Figur 5 Orderutveckling (netttotal) i Västernorrlands län och riket 1995-2018

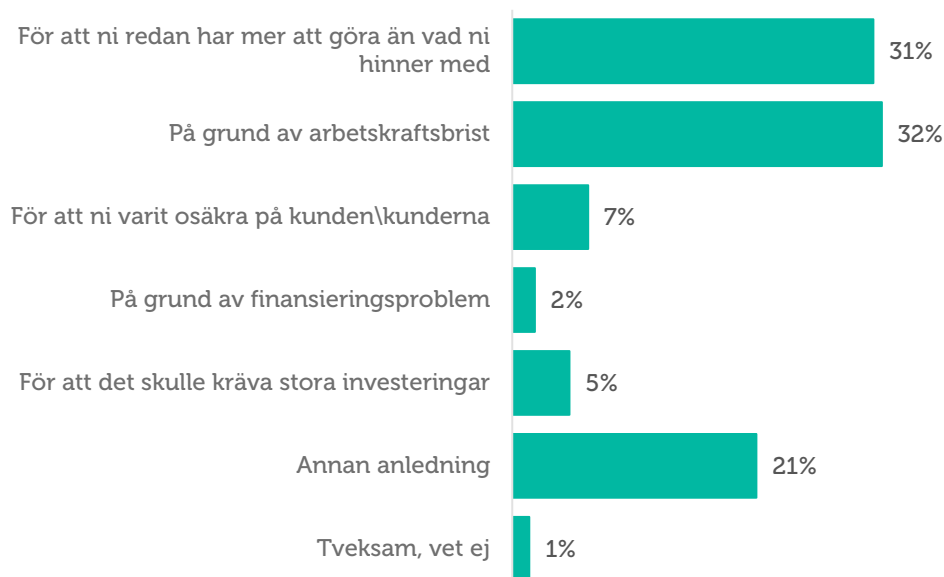
Tackat nej till order

Västernorrland har upplevt en avmattad tillväxt i orderingången vilket har bidragit till att en lägre andel än i fjol har tvingats tacka nej till order. De senaste 12 månaderna har 23 procent av företagen i länet tvingats tacka nej till order. Det är lägre än riksgenomsnittet på 42 procent och även en lägre andel än i fjolårets rapport (34 procent).

Precis som för övriga Sverige är en av de främsta anledningarna till att företagen tackat nej till order en konsekvens av att de redan har mer att göra än vad de hinner med. I Västernorrland anger 31 procent av företagen detta som främsta anledning, jämfört med riksgenomsnittet på 49 procent. För länet är detta en lägre andel än i fjol, men istället ser vi att andelen företag som tackat nej till order på grund av arbetskraftsbrist, exempelvis kompetens- eller matchningsproblem, har ökat från fjolårets 24 procent till 32 procent i årets mätning. Motsvarande andel för riksgenomsnittet är 18 procent. Detta tyder på att just kompetensbrist är ett betydande tillväxthinder för företag i Västernorrlands län, och kan förklara varför arbetskraftsbristen upplevs som större i år än för ett år sedan. Det är sannolikt också ett uttryck för den låga sysselsättningstillväxten som länet känt av under året som gått.

Var femte företag anger ”annan anledning” som främsta orsak, vilket kan vara exempelvis brist på varor eller materiel.

Figur 6 Tackat nej till order

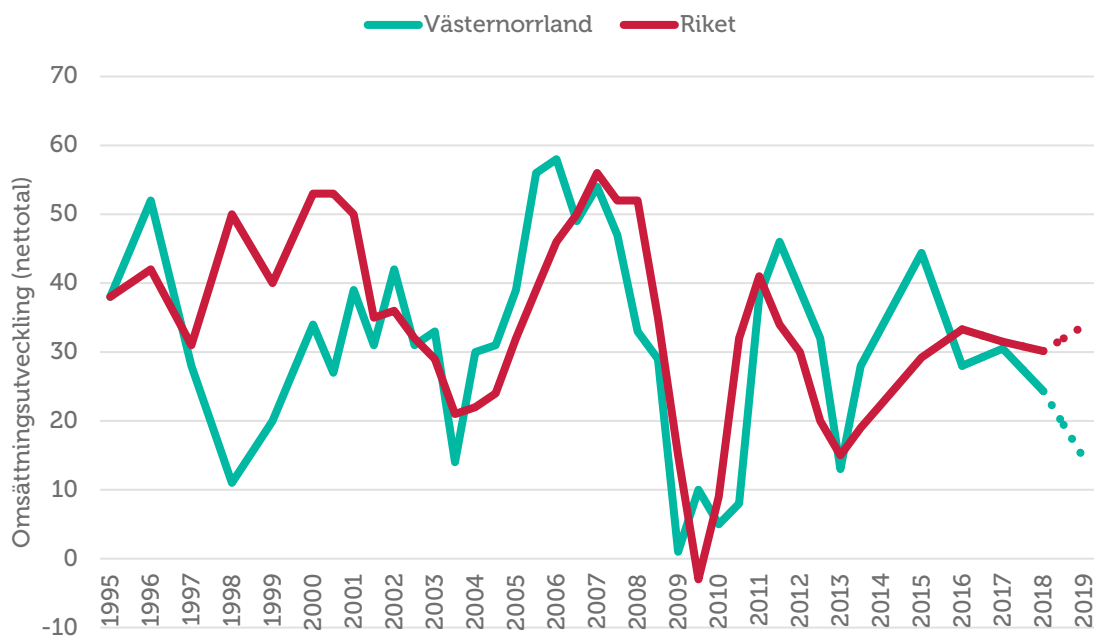
Omsättning

Ett företags **omsättning** är likvärdigt med dess sammanlagda intäkter från sålda varor och utförda tjänster under en viss period. Förändringar i omsättningen jämfört med föregående period används ofta för att indikera företagets tillväxt.

Omsättningstillväxten i Västernorrlands län är i år lägre än i fjolårets rapport. Totalt har 41 procent av länets företag ökat sin omsättning medan 17 procent har minskat sin omsättning de senaste 12 månaderna. Nettotalet för omsättningstillväxten blir således 24, jämfört med riksgenomsnittet på 30.

Förväntningarna på de kommande 12 månaderna visar att andelen företag som räknar med en ökad omsättning är lägre än årets resultat och att andelen företag som förväntar sig en minskad omsättning är något högre. Förväntningarna på omsättningstillväxten är således låga och förväntas minska till ett nettotal på 15, enligt företagen i Västernorrland.

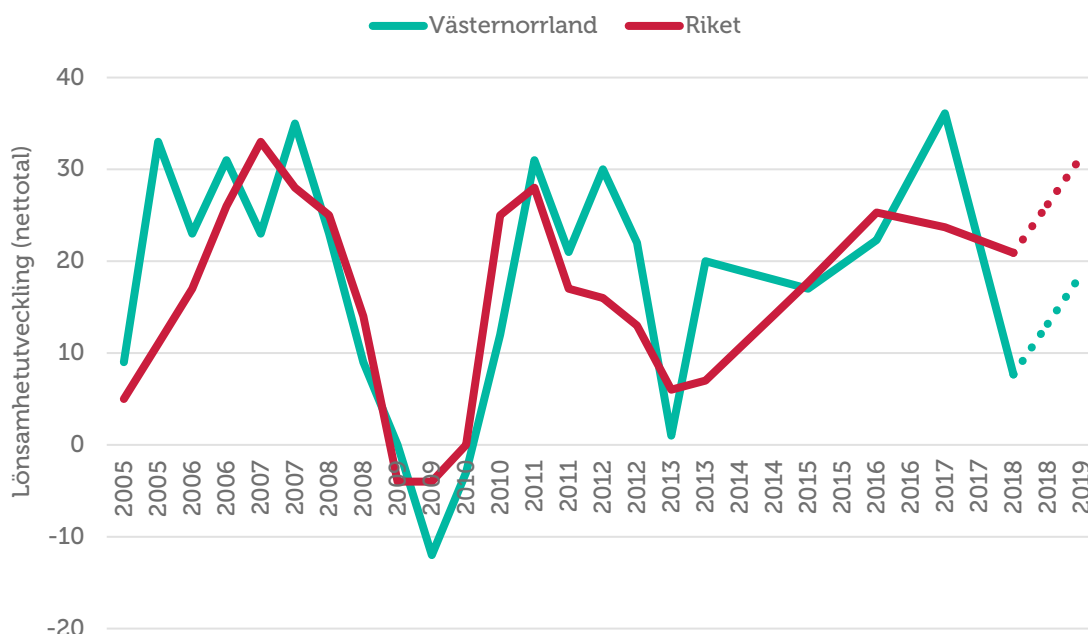
Figur 7 Omsättningsutveckling (netttotal) i Västernorrlands län och riket 1995-2018

Lönsamhetsutvecklingen

Företagens möjligheter till att växa genom investeringar och nyanställningar kan delvis kopplas till lönsamhetsutvecklingen. De tämligen dramatiska rörelserna i lönsamheten avspeglar framförallt hur småföretagen påverkas av den internationella konjunkturen men också av svängningar i den inhemska ekonomin. I förra årets Småföretagsbarometer nådde företagen i Västernorrland en historisk toppnotering i lönsamhetstillväxten och företagen förutspådde att lönsamhetsutvecklingen skulle fortsätta på den banan. I ljuset av detta är utfallet en besvikelse. Tillväxten av lönsamheten i länet motsvarar i år ett netttotal på 8, jämfört med fjolårets 36. Lönsamhetstillväxten har alltså, i likhet med riksgenomsnittet, avtagit i länet, 32 procent av företagen har haft en ökad lönsamhet medan 24 procent har haft en minskad lönsamhet de senaste 12 månaderna. Motsvarande netttotal för riket som helhet är 21. På ett års sikt förväntas lönsamhetstillväxten i Västernorrland öka till 19.

Figur 8 Lönsamhetsutveckling (netttotal) i Västernorrlands län och riket 2005-2018

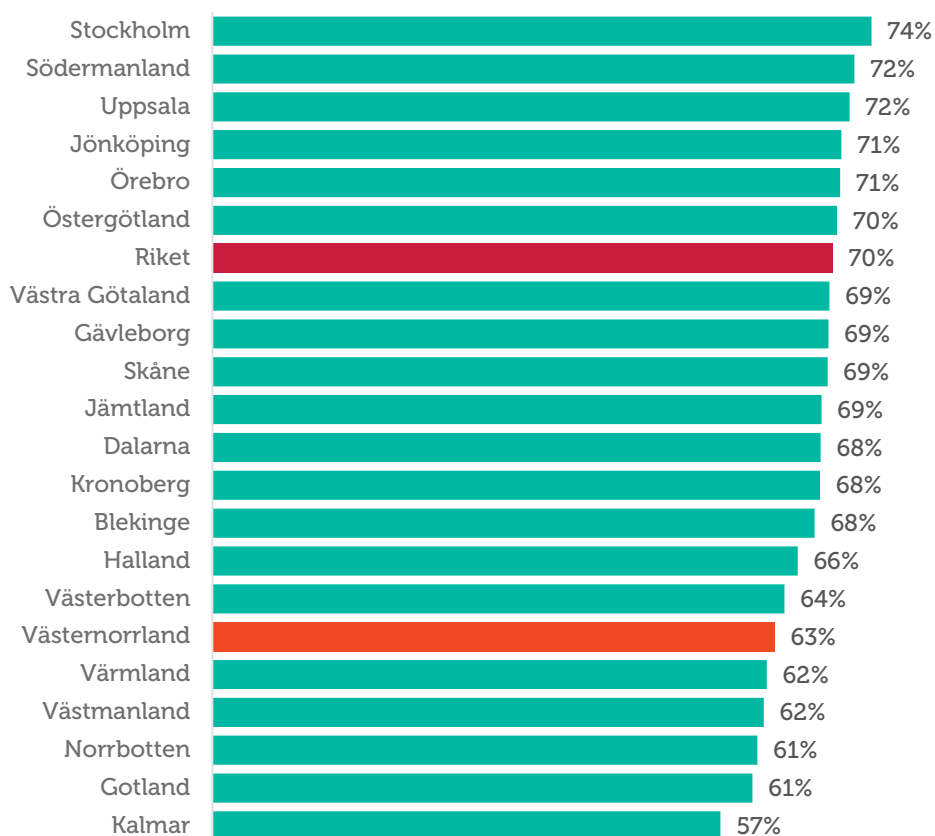
Företagens prisförväntningar

Företagens planer på eventuella prisförändringar ligger på likartade nivåer som förra året. I länet förväntar sig 43 procent av företagen att deras försäljningspriser kommer att öka under det kommande året. Endast 4 procent av företagen tror att deras försäljningspriser kommer att minska. Företagen i Västernorrland har något högre förväntningar på prisutvecklingen än genomsnittet för riket, där 41 procent av landets företagare räknar med att kunna höja försäljningspriserna.

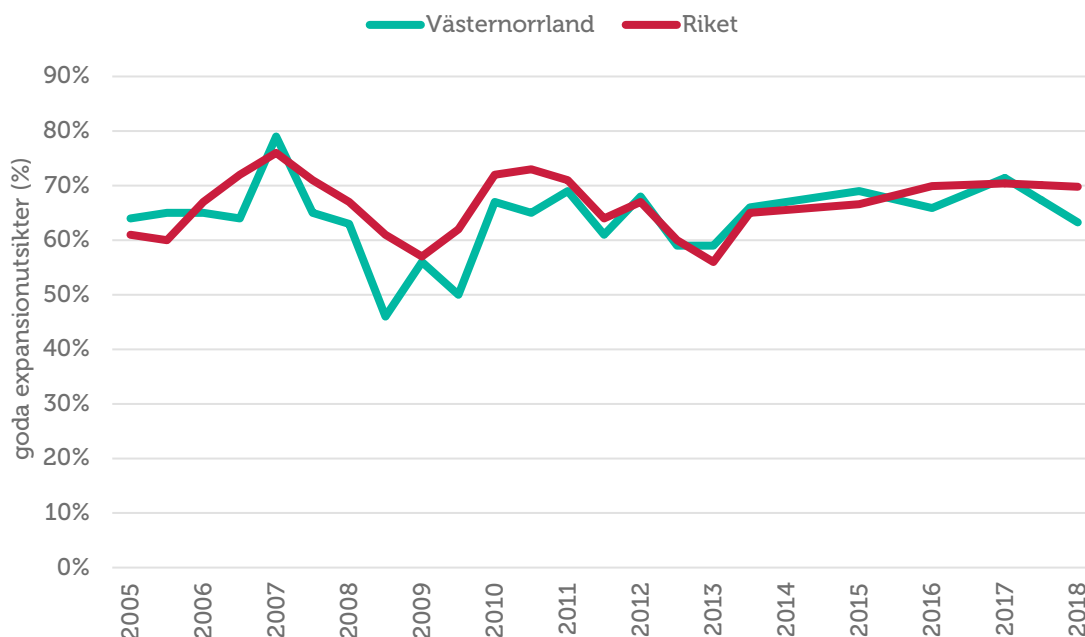
Expansionsutsikter och hinder för expansion

Företagen i Västernorrlands län ser sämre möjligheter för expansion än riksgenomsnittet, se figur 9. I länet anser 63 procent av företagen att de har goda utsikter att expandera på sikt, vilket är en lägre andel jämfört med fjolårets rapport (71 procent). Samtidigt är det 8 av 10 företag som uppger att de vill växa.

Figur 9 Företagens expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) per län och i riket 2018

Figur 10 Expansionsutsikter (andel som ser goda expansionsmöjligheter) i Västernorrlands län och riket 2005-2018

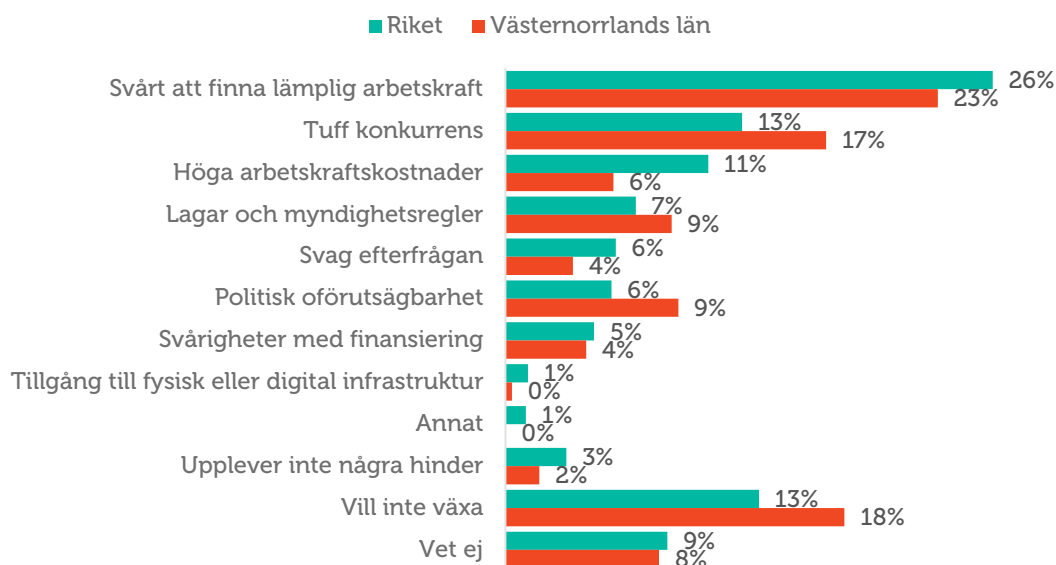
Brist på lämplig arbetskraft är fortsatt det största tillväxthindret som Västernorrlands småföretag upplever. Omkring var fjärde företag, 23 procent, uppger detta som största expansionshinder vilket är en ökning jämfört med i fjol. Riksgenomsnittet är 26 procent. Det finns flera orsaker till rekryteringssvårigheterna. Men i dagens konjunkturläge är det inte framför allt för höga lönekrav eller kostnaden för att anställa som skapar de största problemen. De största utmaningarna ligger i matchningen. Företagen hittar inte personer med rätt utbildning och erfarenhet.

Tuff konkurrens hamnar på andra plats med 17 procent av företagen som upplever detta som största expansionshinder. I årets Småföretagsbarometer har vi bitt företagen specificera vilken typ av konkurrens de upplever. Tittar vi på svaren för riket som helhet svarar vart tredje företag, som uppgett att de upplever tuff konkurrens som ett tillväxthinder, att konkurrensen kommer från nya försäljningskanaler. Detta är sannolikt en konkurrens som även företagen i Västernorrland upplever. I figur 12 ser vi att företagen i länet bedömer just nya försäljningskanaler som viktigt för företagets tillväxt.

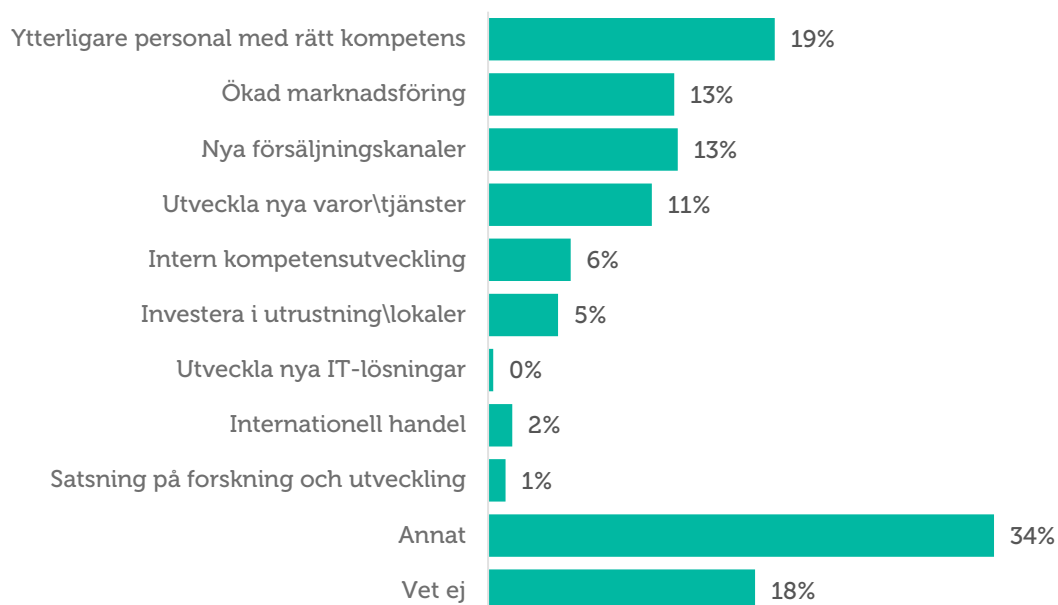
Många företag i Västernorrland upplever också att politisk oförutsägbarhet samt lagar och myndighetsregler utgör hinder för expansion

Figur 11 Tillväxthinder enligt företagen i Västernorrlands län och i riket 2018 (procent)

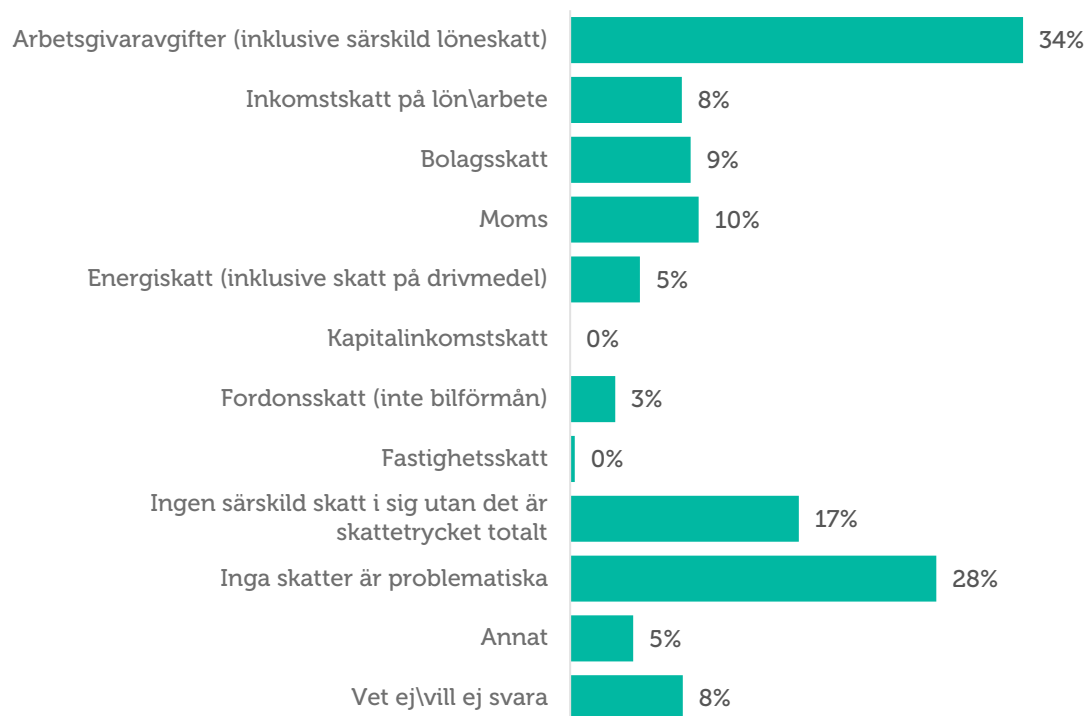

Figur 12 Vilka faktorer bedömer ni som viktiga för att företaget ska kunna växa?

Tittar vi specifikt på skatteområdet (Figur 13) ser vi att det framförallt är arbetsgivaravgifterna som upplevs som ett hinder för att utveckla företaget. Till detta kommer också moms samt bolagsskatt. Dessa skatter anses dock i mindre grad utgöra ett hinder för tillväxten i företaget. Omkring var fjärde företag anser inte att skatter utgör ett hinder för utvecklingen av företaget.

Figur 13 Om det finns skatter som du upplever utgör hinder för er att driva ert företag på önskat sätt, vilka skatter anser ni det i så fall vara?

Slutsatser och policyförslag

Den svenska konjunkturen har fortsatt att utvecklas väl under det senaste året. Framförallt företagen i tillverknings- och exportsektorn upplever en fortsatt god konjunktur. Men nu finns tydliga tecken på att toppen kan ha passerats. För andra året i rad sjunker den samlade konjunkturindikatorn och den ligger nu under det historiska genomsnittet på netttotal 69 jämfört med historiska genomsnittet på 76. Företagen har också reviderat sina förväntningar och ser nu mindre positivt på utvecklingen framöver. Framförallt har förväntningarna på orderingången fallit tillbaka.

Konjunkturindikatorn i Västernorrland har historiskt sett legat i linje med riksgenomsnittet och placerade sig senast i fjol något högre än för riket som helhet, då länets indikator var 77. I årets mätning har samtliga tre delfaktorer mattats av vilket resulterar i att länets konjunkturindikator avtar till ett sammanvägt netttotal på 47, jämfört med riksgenomsnittet på 69. Det sammanvägda nettotalet för länet är ett betydligt sämre utfall än vad företagen förväntade sig i fjolårets rapport. Förväntningarna inför de kommande 12 månaderna är en fortsatt avtagande konjunkturutveckling.

De främsta hindren för företagets tillväxt är svårigheterna med att hitta lämplig kompetens och tuff konkurrens från exempelvis nya försäljningskanaler. Många företag upplever att det är svårt att hinna med och i Västernorrland har nästan var fjärde företag tackat nej till order under det senaste året. De främsta skälen till varför företagen tackat nej till order är återigen kapacitetsbrist och svårigheterna med att hitta arbetskraft med rätt kompetens.

Trots detta ser omkring sex av tio företag goda möjligheter att expandera. Årets Småföretagsbarometer visar också att företagen räknar med fortsatt god lönsamhet. Frågan är bara om företagens tillväxtplaner kommer att kunna realiseras. Det näringspolitiska arbetet bör därför under det närmaste året fokuseras på att åtgärda matchningsproblemen på den svenska arbetsmarknaden. Reformen som sänker trösklarna för att anställa behövs också för en mer inkluderande arbetsmarknad på sikt.

Konjunkturutvecklingen i omvärlden fortsätter att bidra positivt till den svenska tillväxten, men det finns också en betydande oro vilket också avspeglar sig i en svag krona. Till detta kommer också det inhemska parlamentariska läget, vilket medför en politisk oförutsägbarhet som kommer att bestå in i nästa mandatperiod. Arbetsmarknadsåtgärder, skatter och andra för konkurrenskraften viktiga frågor riskerar att hamna i långbänk med risk att nyinvesteringar och anställningar skjuts på framtiden.

Goda tillväxtförutsättningar för Sveriges småföretag oavsett i vilken bransch eller var i landet de befinner sig är avgörande för välbefindandet. Även om svensk tillväxt fortfarande är stark finns det områden där reformer skulle ha stor betydelse.

Säkra småföretagens tillgång till kompetens

Svenska småföretags svårigheter med att hitta arbetskraft med rätt kompetens har blivit allt mer akuta. Kvaliteten på det svenska utbildningssystemet måste höjas på alla nivåer och bli mer anpassat efter arbetsmarknadens efterfrågan.

Sänk kostnaden för att anställa och underlätta rekrytering

Många företag upplever att kostnaderna för att anställa är för höga. Fler vägar in i arbetslivet behövs för de grupper som idag står utanför arbetsmarknaden.

Ta ner trösklarna för att starta företag

Många svenskar funderar på att starta företag men det är betydligt färre som tar steget. Fler skulle våga förverkliga sina affärsidéer om balansen mellan risk och avkastning förbättrades. Att till exempel utveckla och anpassa trygghetssystemen för företagare skulle kunna ha en avgörande betydelse.